

PRESIDENTI TAS-SOĊJETA' (9)

IL-KONTI DOTTOR ALFREDO CARUANA GATTO (1908 - 1909)

mill-Imhalled J.A. Filletti,
B.A., LL.D., AR. Hist. S.

Il-mewt hesrem ta' l-Avukat Goffredo Adami li ġrat fis-27 ta' Lulju 1907 halliet warajha vojta fl-oghla kariga tas-Sočjeta', u din il-qagħda baqgħet hekk sal-bidu tas-sena ta' wara.

Fis-seduta tal-kumitat miżmuma fit-13 ta' Jannar 1908 ingħażel u nħatar bħala d-disa' president tas-Sočjeta' Fil. Naz. "La Valette", il-Konti Dottor Alfredo Caruana Gatto, kriminalista gwapp u politiku tajjeb. Il-vot favurieh kien wieħed unanimu, iżda deher evidenti li l-kumitat iffoka hafna fuq il-kwalitajiet eċċellenti tal-briedembla ma ġew ikkunsidrati wkoll fil-keffa tal-mizien il-hafna impenji f'diversi oqsma oħra li Caruana Gatto kien okkupat jew interessat fihom. Dan wassal biex fl-aħħar mill-aħħar, il-President il-ġdid dam biss madwar sena u nofs fil-kariga. Madanakollu xorta waħda kien ta' unur għas-Sočjeta' li fost l-ismijiet kbar li jonoraw il-lista presidenzjali hemm ukoll imnaqqax fosthom dak ta' Caruana Gatto.

Tajjeb li jiġi nnutat li sewwa sew f'dik il-habta kien hemm numru sabiħ ta' nies li spikkaw fix-xena pubblika lokali u li kienu msieħba fis-Sočjeta', xi wħud anki fi hdan il-kumitat. Hekk, ngħidu aħna, bħala viċi-President insibu lill-Avukat Francesco Buhagiar (li lahaq Prim

Ministru fl-1923 wara li rriżenja Joseph Howard, ta' l-aħħar eletta darbtejn president kif għad naraw). Il-Kurunell Dottor L. Manche' M.D. ġie maħtur President Onorarju fil-waqt li bħala kunsulent legali ntgħażel il-Professor (wara Sir) Michelangelo Refalo, li aktar tard lahaq President tal-Qrati ta' Malta. Wieħed malajr jintebaħ li dawn kienu nies prominenti li ddominaw għal diversi snin ix-xena politika u ġudizzjarja u pubblika Maltija. Fil-fatt it-trojka fformata minn Howard, Buhagiar u Caruana Gatto hija interessanti mil-lat storiko-politiku. Mar-riżenja ta' Caruana Gatto minn President tas-Sočjeta' floku reġa' nħatar Howard pero' din ir-rabta bejniethom ma tieqafx hawn. Snin wara, fl-1921, Howard inħatar l-ewwel Prim Ministru ta' Malta. Wara kontroversja ta' xejra politika li nqalgħet sentejn wara l-ewwel liġislatura, u li ser niktib dwarha fil-harġa li jmiss, Howard safa' kostrett li jiddimetti mill-kariga qabel il-waqt. Ma kenitx deċizjoni hafifa u lanqas mixtieqa minn Howard imma politikament

meħtieġa. Xi hadd minn "ta' ġewwa" kellu jieħu l-piż fuq spallejھ biex iwassal dan il-messaġġ xejn feliċi lill-kap tal-Gvern. Inghażel il-Konti Caruana Gatto li kien ukoll membru tal-kabinett tal-Gvern bil-kariga ta' Ministru tal-Gustizzja, l-ewwel wieħed fl-istorja politika tagħna. Flok Howard, laħaq Francesco Buhagiar - ilkoll membri tas-Socjeta' kif għadna kemm rajna.

Semmejna li Alfredo Caruana Gatto kien mogħni b'ħafna kwalitajiet distinti. Kien professur tal-liġi kriminali u avukat magħruf bħala oratur. Huwa kien imsieheb fl-Unione Politica Maltese, partit politiku mmexxi minn Mons. Panzavecchia, laħaq Senatru u inħatar kif rajna Ministru. Kien hu li ppropoza fis-Senat il-liġi tal-Festa Nazzjonali. Niseġ għall-okkażjoni diskors mill-aqwa li baqa' mfakkar sal-lum. Is-silta li ġejja meħuda mill-parti ta' l-għeluq incidentalment hija ċċitata wkoll minn Ganado fl-ewwel volum awtobijografiku tiegħu (1).

"Aħna għandna fl-istorja tagħna bosta dati li huma gloriużi. L-għaxra ta' Frar hija data gloriuża għalina għaliex tatna l-Fidi, imma hi data tagħna biss. Is-sena 1798, meta rbaħna l-assedju kontra l-Frañċiżi, hi data kbira fl-istorja ta' dana l-poplu zġħir, imma lanqas dik ma tagħti lil pajjiżna importanza fl-istorja ta' l-Ewropa, għax il-flotta ta' Nelson kmieni jew tard kienet iġġiegħel lill-Frañċiżi jċedu. Izda l-vittorja li rbaħna mal-Kavallieri u li swietilna 7,000 minn ħutna, dik salvat l-Ewropa u tatna paġna gloriuża fl-istorja. Kienu Lepanto u Vjenna li

ħasdu darba għal dejjem il-qilla tat-Torok, imma ma kienx ikun hemm la Lepanto u lanqas Vjenna, kieku ma kienx hemm Malta".

Nieħu spunt minn dan id-diskors biex naghmel kumment personali. Illum niċċelebraw mhux waħda imma ħames Festi Nazzjonali. M'hemm xejn ħażin f'dan. Malta għaddiet minn imghoddi storiku kemm erojku kif ukoll gloriuż u jalla jkollna aktar granet memorabbli x'infakkru, izda zġur li pajjiżna u ġensna jixirqilhom Jum Nazzjonali wieħed partikolari, ikun liema wieħed ikun, li jagħzilna bħala nazzjon sħiħ, sovrani u wieħed. Forsi xi darba għad naslu wkoll!

Il-liġi, l-istorja u l-politika ma kienux l-uniċi interessi ta' Caruana Gatto. Huwa kien membru attiv ħafna tas-Societa' Storico-Scientifica u li kellha bħala president lill-Professur Napuljun Tagliaferro. Kien ukoll kollaboratur tar-rivista xjentifika bl-ingliż "The Mediterranean Naturalist" u membru fis-Societa' Botanica Italiana. Kien wieħed mill-promoturi biex jiġi ttrasferit l-Mużew Nazzjonali minn quddiem il-Kon-Katidral ta' San Ġwann, illum din il-parti tal-Belt hija demolita, u tħabat ħafna biex il-Gvern jikkonverti l-Berġa ta' l-Italja fi Triq il-Merkanti f'Mużew Nazzjonali b'taqsima speċjali ddedikata għall-Istorja Naturali, illum trasferita u migbura f'Mużew ad hoc fil-belt ta' l-Imdina. (2). Il-gabriet tiegħu ta' oġġetti ta' l-Istorja Naturali, bebbux, insetti, fungi u kotba ġew mogħtija lill-Mużew Nazzjonali (3).

Il-Konti Alfredo Caruana Gatto miet fil-15 ta' Ottubru 1926 fl-eta' ta' 58 sena.

REFERENZI

1. H. Ganado, Rajt Malta Tinbidel, vol. 1 Kap. XXXII, p. 286, Malta, 1974.
2. C. Penza, FRHS, Il-Berqa, 16/11/1962, pp. 2 u 7.
3. R. Mifsud Bonnici, Dizzjunarju Bijo-Biblijografiku Nazzjonali, pp. 112-113.